

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO
TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (0 5) 209 6170 / (0 5) 209 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

Analitinė apžvalga
25/22

2025-03-03

Viešojo intereso gynimas Europos Sąjungos valstybėse narėse

Viešojo intereso sąvoka nuo seno vartojama įvairių socialinių mokslų kontekstuose. Šiais laikais ji taip pat gan dažnai sutinkama Europos Sąjungos (ES) ir ES valstybių narių teisės aktuose (visų pirma – nacionalinėse konstitucijose), tačiau mėginimai teisės normomis formuluoti viešojo intereso apibrėžimą ES valstybėse yra reti ir labiau fragmentiški. Viešojo intereso sąvokos turinį dažniau interpretuoja teismai, priimdami sprendimus konkrečiose bylose. Vis dėlto ir šios interpretacijos paprastai nepateikia universalių, tinkamų taikyti visose situacijose viešojo intereso apibrėžimų.

Pažymėtina ir tai, kad viešojo intereso sampratai būdingas dinamiškumas – šios sąvokos turinio interpretacijos su laiku gali kisti ir atverti vis naujus aspektus, atliepiant pokyčius visuomenėje.

Teisę ginti viešąjį interesą ES valstybėse turi tiek tam tikri privatūs, tiek viešieji subjektai (pastarieji gali turėti ir tokią pareigą).

Kaip privatūs subjektai, ginantys viešąjį interesą, dažniausiai veikia įvairios pilietinės visuomenės arba nevyriausybinės organizacijos (NVO), kurių veiklos tikslai siejami su tam tikromis viešojo intereso požiūriu reikšmingomis sritimis (pavyzdžiui, aplinkos apsauga, vartotojų teisės, visuomenės sveikata, kova su korupcija ir kt.). Nors daugumoje ES šalių privatūs subjektai į teismus gali kreiptis tik tuo atveju, kai byloje turi tiesioginį interesą, tam tikroms NVO, ginančioms viešąjį interesą, taikomos šio principo išimtys. Visų pirma tai pasakytina apie aplinkos apsaugos srityje veikiančias NVO, kurių galimybės ginti viešąjį interesą remiasi Orhuso konvencijos¹ ir ES teisės nuostatomis. Kad galėtų ginti viešąjį interesą teismuose, NVO paprastai turi atitikti tam tikrus reikalavimus, susijusius su jų įstatuose numatytais veiklos tikslais, turima patirtimi, reprezentatyvumu ir kt. NVO taip pat gali būti keliami veiklos ir jos išteklių (finansavimo) skaidrumo reikalavimai (pavyzdžiui, Nyderlanduose, Prancūzijoje).

Kai kuriose ES valstybėse ir fiziniai asmenys turi teisę kreiptis į teismus, gindami viešąjį interesą. Tai visų pirma pasakytina apie šalis, kurių teisinėse sistemose pripažįstamas actio popularis institutas, leidžiantis ir tiesioginio intereso byloje neturintiems asmenims kreiptis į teismus, ginant tam tikrus bendruosius gėrius. Tokios šalys yra, pavyzdžiui, Ispanija ir Portugalija. Estijoje bet kuris asmuo teisiniu keliu gali ginčyti valdymo institucijų sprendimus dėl teritorijų planų patvirtinimo, jeigu jie prieštarauja viešajam interesui.

Privatūs subjektai, gindami viešąjį interesą, ES valstybėse gali panaudoti įvairias teises jo gynimo priemones, numatytas administracinio, civilinio, taip pat – ir baudžiamojo proceso įstatymuose. Viešąjį interesą ginantys subjektai gali inicijuoti šiuos procesus ar įsijungti į jau vykstančias teisenas. Tapę suinteresuotais proceso dalyviais, šie subjektai kai kuriais atvejais gali

¹ Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.133597>

įgyti tam tikrą specialų procesinį statusą (pavyzdžiui, visuomenės kaltintojo statusas Ispanijos baudžiamajame procese). Teismine tvarka ginant viešąjį interesą įgyjamos procesinės teisės gali apimti teisę reikalauti žalos atlyginimo iš viešąjį interesą pažeidusio subjekto. Kita vertus, į tokį atlyginimą visiškai ar beveik nepretenduoju, viešąjį interesą ginančiai organizacijai gali būti leista dalyvauti byloje ir neatitinkant dalies bendruoju atveju jai taikomų reikalavimų (pavyzdžiui, Nyderlanduose).

ES šalių viešųjų subjektų, kurie savo veikloje gali ar privalo ginti viešąjį interesą, kategorija apima įvairias valstybės (regionų, savivaldybių) institucijas (prokuratūra, vartotojų teisių apsaugos, konkurencijos priežiūros tarnybos, įvairios viešojo administravimo institucijos). Šių subjektų veikimas viešojo intereso labui grindžiamas tam tikrais principais, kurie dažniausiai siejami su institucijų veiklos teisėtumu ir skaidrumu, sprendimų teisiniu ir faktiniu pagrįstumu, taikomų priemonių proporcingumu ir kt.

1. Viešojo intereso apibrėžties problema

Viešojo intereso sąvokos prigimtis ir pobūdis

Įvairių socialinių mokslų teoretikai viešojo intereso (angl. *public interest*) sąvoką² gvildena šimtmečius ir yra sukūrę daug jos interpretacijų³. Moderniaisiais laikais ši sąvoka persikėlė ir į norminio teisinio reglamentavimo lygmenį, paplito labai įvairiose jo srityse ir gali būti sutinkama daugelio Europos valstybių bei tarptautinės teisės aktuose – faktiškai visur, kur vienu ar kitu teisės normų kūrėjai įžvelgia būtinybę nustatyti tam tikrą reglamentavimą, specifiskai apsaugantį visuomenės ar bent jos dalies svarbius poreikius. Nacionalinių teismų, Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika viešojo intereso sąvokos turinį atskleidžia per tokias kategorijas kaip socialinis teisingumas, teisėtumas, objektyvumas, vertybių prioritetas kiekybės atžvilgiu, proporcingumas, interesų derinimas ir kt. Iš Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijos analizės yra daroma išvada, kad šio teismo interpretacijoje viešojo intereso koncepcija pabrėžia kolektyvinio intereso prioritetą prieš individualių subjektų privačius interesus. Kartu viešasis interesas suprantamas kaip itin plati sąvoka, apimanti ekonominius, politinius, socialinius, kultūrinius, dvasinius visuomenės gyvenimo aspektus, kuriai būdingas dinamizmas⁴. Vadinas, ji gali kisti kartu su pačia visuomene ir būti vis naujai interpretuojama įvairiose teisės taikymo srityse bei situacijose. Dėl tokios viešojo intereso sąvokos aprėpties ir lankstumo konkrečių jo apibrėžimų formulavimas teisės aktuose yra komplikotas. Šios sąvokos interpretavimą tradiciškai linkstama palikti teismų praktikai⁵, nors ir joje viešojo intereso sąvokos turinys dažnai atskleidžiamas tam tikros bylos kontekstui aktualiais aspektais, nepretenduoju sukurti visiškai universalų, visiems taikymo atvejams tinkamą viešojo intereso apibrėžimą.

² Dažnai tapacia ar beveik tapacia prasme vartojamos ir kitos sąvokos – viešasis gėris (angl. *public good*), viešasis poreikis (*public need*), bendrasis interesas (*general interest*) ir kt. Vokietijos teisės doktrinoje sutinkami bendrojo gėrio (vok. *gemeinwohl*) ir viešojo intereso (*öffentliches Interesse*) terminai. Lenkijos įstatymuose naudojamos kelios sąvokos, apibūdinančios platų neindividualaus pobūdžio interesą – visuomenės interesas (lenk. *interes społeczny*), visuomeniškai pagrįstas interesas (*interes społecznie uzasadniony*), viešasis interesas (*interes publiczny*).

³ Plačiau apie tai:

J. Gumbis. *Public Interest: Problem of Conceptualisation*. V., 2006:

<https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367184180702/datastreams/DS.002.1.01.ARTIC/content>;

D. Korsakaitė. Viešasis interesas valstybinio reguliavimo požiūriu: sampratos analizė ir formulavimas. V., 2006:

http://www.leidykla.eu/fileadmin/Ekonomika/76/Diana_Korsakaite.pdf

⁴ J. Gumbis. *Public Interest: Problem of Conceptualisation*. V., 2006

⁵ Ir kai kurių Lietuvos teisės ekspertų nuomone, *pateikti bendrojo pobūdžio viešojo intereso sąvoką ne tik kad gana sudėtinga, bet ir nėra jokios prasmės (visada liks pavojus, kad vienas ar kitas atvejis bus pamirštas), todėl aiškinti šią sąvoką turėtų būti palikta vien teismų praktikai, kaip kad yra daugelyje pasaulio valstybių.*

E. Laužikas, V. Mikelėnas, V. Nekrošius. *Civilinio proceso teisė* (I tomas). V., 2003; p. 267

Viešojo intereso sąvokos vartojimas ES valstybių teisės aktuose

Viešojo intereso sąvoka ES valstybėse vartojama įvairiose teisinio reglamentavimo srityse, o tos vartosenos kontekstų įvairovė, net ir neformuluojant konkrečių apibrėžimų, savaime bent iš dalies atskleidžia būdingus šios sąvokos turinio aspektus.

Kalbant apie viešojo intereso sąvokos vartojimą nacionaliniuose ES šalių teisės aktuose, visų pirma konstatuotinas jos paplitimas šių šalių konstitucijose. Čia viešasis interesas itin dažnai minimas privačios nuosavybės teisės ribojimo kontekste. Pavyzdžiui, **Estijos** Konstitucijos⁶ 32 straipsnyje nurodyta, kad nuosavybė gali būti paimta be savininko sutikimo tik esant viešajam interesui, įstatymo numatytais atvejais ir tvarka bei sąžiningai ir nedelsiant atlyginant; nuosavybė negali būti naudojama priešingai viešajam interesui. Pagal **Nyderlandų** Konstitucijos⁷ 14 straipsnį, ekspropriacija galima tik dėl viešojo intereso su išankstiniu visišku atlyginimu pagal parlamento priimtą įstatymą (išankstinis atlyginimas nebūtinai ypatingais nedelstinis ekspropriacijos atvejais); parlamento priimto įstatymo numatytais atvejais visiškai ar dalinai kompensuojama už kompetentingos institucijos, veikusios viešojo intereso labui, padarytą žalą nuosavybei ar savininko teisių apribojimus. **Vokietijos** Pagrindinio įstatymo⁸ 14 straipsnyje nurodyta, kad nuosavybė sukelia pareigas, o jos naudojimas turi tarnauti ir viešajam gėriui; tik viešojo gėrio sumetimais galima ekspropriacija, kuri gali būti vykdoma tik pagal įstatymą, numatantį kompensacijos pobūdį ir dydį, o kompensacija turi būti nustatoma laikantis teisingo balanso tarp savininko interesų ir viešojo intereso.

Be abejo, viešasis interesas ES šalių konstitucijose gali būti siejamas ne vien su nuosavybės teisės ribojimo klausimais. Viešuoju interesu gali būti remiamasi reglamentuojant valdžios institucijų veiklą ir nustatant jos tikslus, įtvirtinant tam tikrus teisės normų taikymo ypatumus, brėžiant privataus verslo laisvės ribas ir kt. Pavyzdžiui, **Čekijos** Konstitucijos⁹ 30 straipsnyje nurodyta, kad parlamento Atstovų rūmai su viešuoju interesu susijusių reikalų tyrimui gali sukurti tyrimų komisijas, kai to reikalauja bent penktadalis deputatų. **Vengrijos** Pagrindinio įstatymo¹⁰ 38 straipsnyje nurodyta, kad nacionalinių aktyvų (turto) valdymo ir apsaugos tikslas yra tarnauti viešajam interesui, tenkinti bendruosius poreikius ir saugoti gamtos išteklius, atsižvelgiant į ateities kartų poreikius. Pagal **Nyderlandų** Konstitucijos 132 straipsnį, savivaldos administracinių organų priimti sprendimai gali būti panaikinti karaliaus dekretu tais atvejais, kai jie prieštarauja įstatymui ar viešajam interesui. Pagal **Slovėnijos** Konstitucijos¹¹ 74 straipsnį, komercinė veikla negali prieštarauti viešajam interesui, o Konstitucijos 155 straipsnyje nurodyta, kad tam tikros įstatymų nuostatos gali turėti retrospektyvią galią, jei to reikalauja viešasis interesas ir jokios įgytos teisės tuo nepažeidžiamos.

Viešojo intereso sąvoka ES šalių teisės aktuose plačiai vartojama ir už konstitucijų ribų, tai yra, nustatant detalesnį reglamentavimą labai įvairiose visuomeninių santykių srityse. Pavyzdžiui, **Austrijos** Telekomunikacijų įstatymas¹² (11 str.) įpareigoja kompetentingą federalinį ministrą nustatyti transliavimo dažnių naudojimo ir priskyrimo tvarką, atsižvelgiant, be kita ko, į pagrindinius viešojo intereso reikalavimus. **Estijos** Civilinio proceso kodekso¹³ 380 straipsnyje nurodyta, kad ieškinio užtikrinimo priemonės neturi būti taikomos objekto, priklausančio viešosios teisės

⁶ The Constitution of the Republic of Estonia: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/530122020003/consolide/current>

⁷ The Constitution of the Kingdom of the Netherlands 2018:

https://www.government.nl/binaries/government/documenten/reports/2019/02/28/the-constitution-of-the-kingdom-of-the-netherlands/WEB_119406_Grondwet_Koninkrijk_ENG.pdf

⁸ Basic Law for the Federal Republic of Germany: <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf>

⁹ Constitution of the Czech Republic:

https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Pravni_uprava/AJ/Ustava_EN_ve_zneni_zak_c_98-2013.pdf

¹⁰ The Fundamental Law of Hungary: <https://njt.hu/jogszabaly/en/2011-4301-02-00>

¹¹ The Constitution of the Republic of Slovenia:

<https://imss.dz-rs.si/IMiS/ImisAdmin.nsf/IMiSNetAgent?OpenAgent&2&DZ-MSS-01/e7e7d280253480689c80a7101332943533cf650708390b5d302bf96efb549e01>

¹² Telekommunikationsgesetz 2021:

https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblAuth/BGBLA_2021_I_190/BGBLA_2021_I_190.pdfsig

¹³ Code of Civil Procedure: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/513122013001/consolide/current>

juridiniam asmeniui, atžvilgiu, kai tas objektas reikalingas viešųjų pareigų vykdymui arba tuo atveju, kai tokio objekto perleidimas prieštarauja viešajam interesui. **Švedijos** Aplinkos kodekse¹⁴ (16 sk. 9 str.) nurodyta, kad leidimai ar lengvatos tam tikrai veiklai gali būti išduodami (arba panaikinami), be kita ko, su įpareigojimu kompensuoti žalą viešajam interesui, kurią kelia veikla. **Prancūzijos** Intelektualinės nuosavybės kodeksas¹⁵ (L613-18 str.) tam tikrais atvejais numato galimybę valdžios institucijų sprendimais išduoti licencijas pagal patentus, kurių savininkai nesudaro galimybės jais pasinaudoti, jeigu negalėjimas pasinaudoti šiais patentais esmingai trukdo ekonomikos raidai ir prieštarauja viešajam interesui. **Vokietijos** Administracinio proceso įstatymas¹⁶ (28 str.) nurodo, kad prieš priimant administracinius valdžios institucijų sprendimus turi būti išklausomi asmenys, kurių teises tie sprendimai palieja. Tačiau ši garantija gali būti tam tikrais atvejais netaikoma, vienas jų – kai nedelsiamas sprendimas yra būtinas viešojo intereso požiūriu.

Viešojo intereso apibrėžimai kai kurių ES valstybių įstatymuose

Kaip jau minėta, vartojant viešojo intereso sąvoką itin plačiame teisinio reglamentavimo kontekste, ES šalių teisėkūroje dažniausiai nesistengiama formuluoti norminių viešojo intereso apibrėžimų. Vis dėlto, kai kurių valstybių įstatymuose tokie apibrėžimai, nors ir gana fragmentiški bei pritaikyti konkrečaus teisės akto reglamentavimo laukui, sutinkami.

Lenkijos Teritorijų planavimo ir vystymo įstatymo¹⁷ 2 straipsnyje nurodoma, kad viešuoju interesu reikėtų laikyti su teritorijų plėtra susijusių siekių ir veiksmų, vykdomų atsižvelgiant į objektyvius visos visuomenės ar vietos bendruomenių poreikius, bendrąjį tikslą.

Užsienio verslininkų ir kitų užsienio asmenų dalyvavimo ūkinėje veikloje Lenkijos Respublikos teritorijoje pagrindų įstatymo¹⁸ 3 straipsnyje nurodyta, kad viršenybę turintis viešasis interesas yra tokios saugotinos vertybės kaip viešoji tvarka, visuomenės ir valstybės saugumas, visuomenės sveikata, socialinės apsaugos sistemos finansinis stabilumas, vartotojų, paslaugų gavėjų ir darbuotojų apsauga, komercinių sandorių sąžiningumas, kova su piktnaudžiavimu, gamtinės ir miesto aplinkos apsauga, gyvūnų sveikata, intelektinė nuosavybė, visuomenės ir kultūros politikos tikslai bei istorinio ir meninio tautos paveldo apsauga.

Slovakijos Konstitucinio įstatymo dėl viešojo intereso apsaugos vykdančią valstybės tarnautojų funkcijas¹⁹ 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad viešasis interesas šio įstatymo požiūriu yra toks interesas, kuris atneša materialinės ar kitokios naudos visiems ar daugeliui piliečių. Valstybės tarnautojai privalo vykdyti savo pareigas puoselėdami ir gindami viešąjį interesą (4 str. 1 d.).

Slovakijos Asmens duomenų apsaugos įstatyme²⁰ (galiojusiame iki 2018 m.) viešasis interesas, buvo apibūdintas kaip svarbus valstybės interesas, realizuojamas įgyvendinant viešąją valdžią ir nusveriantis teisėtą vieno ar kelių fizinių asmenų interesą, kurio nerealizuojant galėtų atsirasti ilgalaikė ar neatlyginama žala (4 str. 3 d. m p.).

¹⁴ Miljöbalk (1998:808):

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/miljobalk-1998808_sfs-1998-808/#K16

¹⁵ Code de la propriété intellectuelle: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069414/

¹⁶ Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG): <https://www.gesetze-im-internet.de/vwvfg/BJNR012530976.html>

¹⁷ USTAWA z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20030800717/U/D20030717Lj.pdf>

¹⁸ USTAWA z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180000649/U/D20180649Lj.pdf>

¹⁹ Ústavný zákon o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov:

<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-357#cl3>

²⁰ Zákon o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov:

<https://www.epi.sk/zz/2013-122/znenie-20170601>

2. Privačių subjektų (fizinį ir juridinių asmenų) teisė ginti viešąjį interesą

Estija

Nevyriausybinių organizacijų gali ginti tam tikrą viešąjį interesą, siekdamos jų įstatuose numatytų veiklos tikslų. Kai kuriais atvejais bet kuris asmuo gali ginčyti valdymo institucijų sprendimus viešojo intereso gynimo pagrindu.

Proceso administraciniame teisme kodekso (PATK)²¹ 44 straipsnyje nurodyta, kad asmenys gali teikti skundus administraciniam teismui savo teisių gynimo tikslu, o kitais tikslais, įskaitant kito asmens teisių ar viešojo intereso gynimą – tik įstatymų numatytais atvejais.

Pagal Aplinkos kodekso Bendrosios dalies įstatymo²² 30 straipsnį, preziumuojama, kad aplinkosaugos organizacija, ginčijanti administracinį sprendimą ar veiksmą, turi pagrįstą interesą arba jos teisės yra pažeistos, jeigu ginčijamas sprendimas ar veiksmas yra susijęs su aplinkos apsaugos tikslais ar organizacijos vykdoma aplinkos apsaugos veikla. Šio įstatymo 31 straipsnyje nurodyta, kad aplinkosaugos organizacija yra pelno nesiekianti asociacija ar fondas, jeigu organizacijos tikslas pagal jos įstatus yra aplinkos apsauga ir ji prisideda prie aplinkos apsaugos savo veikla. Aplinkosaugos organizacija pripažįstama ir juridinio asmens teisių neturinti asociacija, prisidedanti prie aplinkos apsaugos ir atstovaujanti didelei daliai vietos bendruomenės rašytinės jos narių sutarties pagrindu. Kad būtų nustatyta, ar organizacija laikytina prisidedančia prie aplinkos apsaugos, turi būti įvertinti jos gebėjimai siekti įstatuose numatytų tikslų, atsižvelgiant į jos aktualią veiklą ar, tokios nesant, į jos struktūrą, narių skaičių ir reikalavimus naujai stojantiems nariams, numatytus jos įstatuose.

Asociacijos gali ginti vartotojų teises pagal Vartotojų apsaugos įstatymą²³. Jo 19 straipsnyje nurodyta, kad vartotojų asociacijos (savanoriškos asociacijos, įkurtos ir registruotos pagal Pelno nesiekiančių asociacijų įstatymą, kurių veikla siekiama apsaugoti ir skatinti vartotojų interesus bei teises) gali pateikti kolektyvinio atstovavimo ieškinį Estijos ar kitos ES valstybės teismui, kad būtų užfiksuotas ir nutrauktas prekiautojo pažeidimas ar būtų uždraustas tolesnis pažeidimas ir nustatytos teisių gynimo priemonės, numatytos Vartotojų apsaugos įstatyme ir Civilinio proceso kodekse (CPK). Vartotojų asociacijos, atstovaujančios vartotojams nacionaliniame ar vietos lygmenyje ir turinčios ne mažiau kaip 50 narių, bei asociacijų federacijos, kurioms priklausančių asociacijų narių bendras skaičius yra ne mažesnis kaip 50, siekdamos apginti vartotojų interesus, Prievolių teisės įstatymo²⁴ numatytais atvejais gali per teismą reikalauti nesąžiningų vartotojams žalingų standartinių sąlygų panaikinimo, pažeidimų nutraukimo ir susilaikymo nuo jų darymo ateityje.

Nevyriausybinių organizacijų, dalyvaujančios administraciniuose ir civiliniuose teismo procesuose, tam tikromis sąlygomis gali gauti valstybės teikiamą finansinę paramą proceso išlaidoms padengti. Tokia parama gali būti suteikta lėšų stokojančioms pelno nesiekiančioms asociacijoms, kurios pagrindžia paramos poreikį savo veikla aplinkosaugos ar vartotojų apsaugos srityse arba kitu esminiu viešuoju interesu, kai asociacija siekia, kad būtų išvengta galimo žalos padarymo įstatymo ginamoms didelio skaičiaus žmonių teisėms (PATK 113 str., CPK 183 str.).

Planavimo įstatymas²⁵ (54, 94, 123, 141 str.) suteikia teisę bet kuriam asmeniui teisiniu keliu ginčyti valdymo institucijų sprendimus dėl įvairių lygmenų teritorijos planų patvirtinimo, jeigu jie prieštarauja, *inter alia*, viešajam interesui.

²¹ Code of Administrative Court Procedure: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/520122023003/consolide/current>

²² General Part of the Environmental Code Act: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/528062018002/consolide/current>

²³ Consumer Protection Act: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/504012018004/consolide/current>

²⁴ Law of Obligations Act: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/506112013011/consolide/current>

²⁵ Planning Act: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/527062016001/consolide/current>

Ispanija

Ispanijos teisinėje sistemoje plačiai pripažįstamas *actio popularis* institutas, kuris įtvirtintas šalies Konstitucijoje²⁶ (piliečių teisę imtis *actio popularis* (isp. *acción popular*)) garantuoja Konstitucijos 125 straipsnis). Šis institutas gali būti panaudotas ginant viešąjį interesą įvairaus pobūdžio teisiniuose procesuose, įskaitant baudžiamąjį.

Baudžiamąjo proceso kodekso (BPK)²⁷ 101 straipsnyje nurodyta, kad visi Ispanijos piliečiai gali vykdyti baudžiamąjį procesą įstatymo nustatyta tvarka, o pagal BPK 270 straipsnį, visi Ispanijos piliečiai, nepriklausomai nuo to, ar jie yra nukentėję nuo nusikalstamos veikos, gali pateikti skundą, įgyvendindami BPK 101 straipsnyje numatytą *actio popularis*²⁸.

Pažymėtina, kad pagal šias BPK nuostatas inicijuoti baudžiamąjį procesą gali ne tik piliečiai – fiziniai asmenys. Ispanijos Konstitucinis Teismas yra pripažinęs, kad šią teisę gali įgyvendinti ir juridiniai asmenys, kurie praktikoje dažniausiai ir naudojasi teise į *actio popularis*²⁹. Taigi, išnaudodamos *actio popularis*, įvairios NVO gali ginti viešąjį interesą baudžiamąjo proceso priemonėmis (pavyzdžiui, inicijuodamos korupcijos, pareigūnų piktnaudžiavimų tyrimus ir kt.). Baudžiamajame procese *actio popularis* vykdančys subjektai veikia visuomenės kaltintojo (*acusador popular*) statusu ir turi panašias (su tam tikrais apribojimais) teises kaip prokurorai³⁰.

Teisės gauti informaciją, viešojo dalyvavimo ir teisingumo prieinamumo aplinkos srityje įstatymo³¹ (juo Ispanijos teisinis reglamentavimas derinamas su Orhuso konvencijos nuostatomis ir įgyvendinamos su šia konvencija susijusios ES direktyvos) 22 straipsnyje numatyta, kad pelno nesiekiantys juridiniai asmenys gali skusti viešosios valdžios institucijų veiksmus (ir neveikimą), kurie pažeidžia su aplinkos apsauga susijusį reglamentavimą, administracinį procesą ir administracinius ginčus reglamentuojančių įstatymų nustatyta tvarka.

Juridiniai asmenys minėtą skundo teisę turi, jeigu:

- a) jų įstatuose numatyta veikla aplinkos apsaugos srityje (bendrai ar tik kai kuriais aspektais);
- b) jie yra įsteigti bent prieš 2 metus iki skundo pateikimo ir aktyviai veikė, siekdami įstatuose numatytų tikslų;
- c) jie, pagal savo įstatus, vykdo veiklą teritorijoje, kuri paveikta skundžiamu administraciniu veiksmu ar neveikimu (Teisės gauti informaciją, viešojo dalyvavimo ir teisingumo prieinamumo aplinkos srityje įstatymo 23 str.).

Tam tikrų organizacijų galimybės ginti ne tik jų narių, bet ir platesnį bendrąjį interesą numatytos Ispanijos Civilinio proceso kodekse. Jo 11 straipsnis suteikia teisę vartotojų asociacijoms teisme ginti (teikti ieškinį dėl žalos atlyginimo) savo narių, pačių asociacijų teises ir interesus bei bendruosius vartotojų interesus. Asociacijos gali ginti bendruosius vartotojų interesus civilinėse bylose, kuriose nukentėjusiųjų vartotojų yra daug, o jų skaičius nėra apibrėžtas ar yra sunkiai apibrėžiamas (pavyzdžiui, masinės žalos vartotojams atvejais). Panašiai įvairios žmogaus teisių organizacijos ir kt. gali ginti bendruosius nukentėjusiųjų asmenų, kurių skaičius yra neapibrėžtas, interesus diskriminavimo bylose (CPK 11bis ir 11ter straipsniai).

²⁶ Constitución Española: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1978-31229>

²⁷ Real Decreto de 14 de septiembre de 1882 por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1882-6036>

²⁸ Vis dėlto, ši teisė tam tikrais atvejais yra ribojama. Inicijuoti baudžiamąjo proceso, panaudojant *actio popularis*, negali asmenys, kurių pilietinės teisės apribotos, asmenys bent du kartus nuteisti už šmeižto nusikaltimus, teisėjai (BPK 102 str.). Be to, kai kurių nusikaltimų (pvz., išžaginimas, su asmenų privataus gyvenimo pažeidimais susiję veikos) bylos negali būti inicijuotos panaudojant *actio popularis* (BPK 104 str.).

²⁹ Ana Elena Reyes Miguel, Coral Arangüena Fanego. *La acción popular en el proceso penal: Limitaciones a su ejercicio*, p. 28: https://uvadoc.uva.es/bitstream/handle/10324/27191/TFG-D_0427.pdf;sequence=1

³⁰ Ten pat, p. 39

³¹ Ley 27/2006, de 18 de julio, por la que se regulan los derechos de acceso a la información, de participación pública y de acceso a la justicia en materia de medio ambiente (incorpora las Directivas 2003/4/CE y 2003/35/CE): <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2006-13010>

Lenkija

Administracinio proceso kodekso³² 31 straipsnyje nurodyta, kad visuomeninė organizacija (lenk. *organizacja społeczna*) gali pareikalauti pradėti procesą ar leisti jai dalyvauti procese, kai byla liečia kitą asmenį (tai yra, neturėdama tiesioginio intereso byloje), jei tai atitinka tos organizacijos įstatuose užfiksuotus tikslus ir visuomenės interesą (*interes społeczny*). Visuomeninė organizacija dalyvauja procese šalies teisėmis.

Viešojo administravimo organas, pradėdamas procesą byloje, kuri liečia kitą asmenį, informuoja apie tai visuomeninę organizaciją, jeigu mano, kad ji gali būti suinteresuota dalyvauti byloje dėl jos įstatuose įtvirtintų tikslų ir visuomenės intereso. Visuomeninė organizacija, kuri nedalyvauja procese šalies teisėmis, viešojo administravimo organo sutikimu gali jam pateikti savo nuomonę apie bylą. Su įstatuose numatytais tikslais siejama visuomeninių organizacijų dalyvavimo kitų asmenų administracinėse bylose teisė pripažįstama ir teisminėje jų nagrinėjimo stadijoje (Proceso administraciniuose teismuose įstatymo³³ 33 str.).

Visuomeninių organizacijų teisė veikti visuomenės intereso labui, naudojant administracinio proceso priemones, gali būti realizuojama įvairiose valdymo srityse ir yra detaliau reglamentuojama „profilinių“ įstatymų. Pavyzdžiui, Informacijos apie aplinką ir jos apsaugą teikimo, visuomenės dalyvavimo aplinkos apsaugoje ir poveikio aplinkai vertinimo įstatymo³⁴ 44 straipsnis suteikia teisę ekologinėms organizacijoms (*organizacje ekologiczne*), veikiančioms pagal jų įstatuose numatytus tikslus ir bent 12 mėnesių vykdžiusioms veiklą aplinkos apsaugos srityje, skusti valdymo institucijų sprendimus, susijusius su aplinka, administracinio proceso tvarka ir teismine tvarka.

Baudžiamojo proceso kodekso³⁵ (BPK) 90 straipsnyje nurodyta, kad bylos teismo nagrinėjimo metu į procesą gali įstoti visuomeninė organizacija, jeigu reikia ginti visuomenės interesą ar svarbų individualų interesą, ypač – žmogaus teises ir laisves, ir tai atitinka tos organizacijos įstatuose numatytus uždavinius. Visuomeninės organizacijos atstovui teismas leidžia dalyvauti bylos nagrinėjime, jeigu bent viena iš šalių su tuo sutinka, tačiau ir nesant tokio sutikimo teismas leidžia dalyvauti visuomeninės organizacijos atstovui, jeigu tai atitinka teisingumo vykdymo interesus. Visuomeninės organizacijos atstovas, kuriam leista dalyvauti teisminiame bylos nagrinėjime, gali dalyvauti teismo posėdžiuose, pasisakyti juose ir teikti pareiškimus raštu (BPK 91 str.).

Civilinio proceso kodekso³⁶ 8 straipsnyje nurodyta, kad nevyriausybinių organizacijos (*organizacje pozarządowe*) kurių įstatuose įtvirtinti tikslai nėra susiję su ūkinės veiklos vykdymu, piliečių teisių apsaugos tikslu įstatymo numatytais atvejais gali inicijuoti civilinį procesą ir dalyvauti vykstančiame procese (įstoti į jį). Pagal CPK 61 straipsnį, NVO jų įstatuose numatytų tikslų apimtimi gali inicijuoti procesą fizinio asmens vardu ar jo vardu įstoti į procesą byloje, susijusiose su alimentais, aplinkos apsauga, vartotojų apsauga, pramoninės nuosavybės apsauga, lygių teisių ir nediskriminavimo apsauga. Visais atvejais reikalingas fizinio asmens rašytinis sutikimas. CPK 63 straipsnyje nurodyta, kad ir nedalyvaujančios byloje nevyriausybinių organizacijos gali pateikti teismui svarbią bylai nuomonę, išreikštą jų įgaliotų organų rezoliucija ar pareiškimu.

Pagal Konkurencijos ir vartotojų apsaugos įstatymo³⁷ 45 straipsnį, vartotojų organizacijos gali teikti grupės ieškinius dėl bendruosius vartotojų interesus pažeidžiančių praktikų taikymo.

³² USTAWA z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19600300168/U/D19600168Lj.pdf>

³³ USTAWA z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20021531270/U/D20021270Lj.pdf>

³⁴ USTAWA z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20081991227/U/D20081227Lj.pdf>

³⁵ USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970890555/U/D19970555Lj.pdf>

³⁶ USTAWA z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640430296/U/D19640296Lj.pdf>

³⁷ USTAWA z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów:

Nyderlandai

NVO gali veikti viešojo intereso labui, panaudodamos administracinio ir civilinio proceso priemones.

Pagal Bendrojo administracinės teisės įstatymo³⁸ 1:2 straipsnio 1 dalį, suinteresuotu asmeniu (jis gali pateikti skundą dėl administracinio sprendimo) laikomas asmuo, kurio interesai yra tiesiogiai paveikti sprendimo. Vis dėlto, to paties straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad juridinių asmenų atstovaujami bendrieji ir kolektyviniai interesai, kuriuos juridiniai asmenys gina siekdami savo tikslų ir patvirtindami tai realia veikla, laikomi jų interesais. Taigi, viešąjį interesą vienoje ar kitoje srityje ginančios organizacijos gali skusti administracinį sprendimą, pažeidžiantį tokį interesą, kaip jų pačių interesą pažeidžiantį sprendimą.

Civilinio kodekso (CK) Trečiosios knygos³⁹ 305a straipsnio (CK 3:305a str.) 1 dalis leidžia fondams ir asociacijoms inicijuoti teisinius procesus (teikti ieškinius) ginant panašius (vienarūšius) kitų asmenų interesus, jeigu NVO atstovauja šiems interesams pagal savo įstatus ir gali juos tinkamai apginti. Tokie procesai viešojo intereso vardu gali būti inicijuojami Nyderlandų valstybės ar privačių subjektų, pavyzdžiui, Nyderlanduose veikiančių tarptautinių korporacijų, atžvilgiu⁴⁰.

Pagal CK 3:305a straipsnio 2 dalį, asociacija gali tinkamai ginti asmenų interesus, jeigu ji yra pakankamai reprezentatyvi (narių ir atstovaujamojų skaičiaus požiūriu), be to jai keliami tam tikri organizacinės struktūros, pakankamų finansinių išteklių bylinėjimuisi turėjimo, veiklos (įskaitant tam tikrus jos finansinius aspektus) viešinimo, pakankamos bylinėjimosi kompetencijos ir patirties reikalavimai. Asociacija negali inicijuoti teisinio proceso pagal CK 3:305a straipsnio 1 dalį, jeigu jos steigėjai ir vadovai turi tiesioginį ar netiesioginį pelno iš asociacijos veiklos gavimo motyvą arba jos teikiamas ieškinys nėra pakankamai susijęs su Nyderlandų teisine aplinka (pakankamas ryšys pripažįstamas, jeigu dauguma asmenų, kurių interesai ginami, gyvena Nyderlanduose arba asmuo, kuriam teikiamas ieškinys, gyvena Nyderlanduose ir kitos aplinkybės rodo jo ryšį su Nyderlandų teisine aplinka, arba įvykiai, su kuriais siejamas ieškinys, vyko Nyderlanduose), arba asociacija pakankamai nesistengė sureguliuoti ginčo konsultacijomis su atsakovu (CK 3:305a. str. 3 dalis).

Teismas gali leisti asociacijai inicijuoti teisinį procesą, netaikant aukščiau minėtų reikalavimų, numatytų CK 3:305a straipsnio 2 dalyje, taip pat kai kurių kitų reikalavimų, susijusių su asociacijos veiklos atskaitomybe, kurie yra numatyti CK 3:305a straipsnio 5 dalyje, jeigu teisinis procesas inicijuojamas idealistiniu tikslu ir turint labai ribotą finansinį interesą, o taip pat tais atvejais, kai tai pagrįsta dėl ieškinio ar asmenų, kurių interesai juo ginami, pobūdžio. Ieškiniu, kai jį teikiančiai asociacijai taikomi sušvelninti reikalavimai, negali būti reikalaujama žalos atlyginimo pinigais (CK 3:305a. str. 6 dalis).

Remiantis minėtomis Nyderlandų CK nuostatomis, pilietinės visuomenės organizacijos inicijavo tokias bylas viešojo intereso labui kaip *Urgenda*⁴¹ (klimato kaita) bei *SyRI*⁴² (žmogaus teisės), kuriose Nyderlandų teismai pripažino kai kurių šalies teisės aktų nuostatų neteisėtumą, ir kitas.

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20070500331/U/D20070331Lj.pdf>

³⁸ *Algemene wet bestuursrecht*: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005537/2025-02-04>

³⁹ *Burgerlijk Wetboek Boek 3*: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005291/2024-11-08>

⁴⁰ Otto Spijkers. *EJIL: Talk! Public Interest Litigation Before Domestic Courts in The Netherlands on the Basis of International Law: Article 3:305a Dutch Civil Code*:

<https://www.ejiltalk.org/public-interest-litigation-before-domestic-courts-in-the-netherlands-on-the-basis-of-international-law-article-3305a-dutch-civil-code/>

⁴¹ *Hoge Raad, Civiel recht. Climate case Urgenda*: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:HR:2019:2007>

⁴² *Rechtbank Den Haag, Civiel recht. SyRI legislation in breach of European Convention on Human Rights*: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBDHA:2020:1878>

Portugalija

Konstitucijos⁴³ 52 straipsnio 3 dalyje garantuojama kiekvieno asmens teisė įstatymo nustatyta tvarka pasinaudoti *actio popularis* (port. *acção popular*) individualiai (asmeniškai) ar per asociacijas, kurių tikslas yra ginti atitinkamus interesus. Ši teisė gali būti panaudota siekiant:

- a) pažeidimų viešosios sveikatos, vartotojų teisių, gyvenimo kokybės, aplinkos ir kultūros paveldo apsaugos srityse prevencijos, nutraukimo ar teismo persekiojimo;
- b) valstybės, autonominių regionų ir savivaldybių turto apsaugojimo.

Konstitucijos 52 straipsnio 3 dalies nuostatos plėtojamos Teisės į procesinį dalyvavimą ir *actio popularis* įstatyme⁴⁴ (Įstatymas 83/95). Pagal šio įstatymo 2 straipsnį, teisė į *actio popularis* turi piliečiai, kurių pilietinės ir politinės teisės nėra apribotos, bei asociacijos ir fondai, ginantys Konstitucijos 52 straipsnio 3 dalyje paminėtus interesus, nepriklausomai nuo to, ar jie turi tiesioginį interesą konkrečioje byloje. Asociacijos ir fondai gali vykdyti *actio popularis*, jeigu:

- a) jie turi teisinį subjektiškumą;
- b) jų įsipareigojimais ar įstatuose numatyti tikslai apima minėtų interesų apsaugą;
- c) jie nevykdo jokios verslo ar profesinės veiklos (Įstatymo 83/95 3 str.)

Actio popularis, priklausomai nuo bylos pobūdžio, gali būti įgyvendinamas pagal administracinę ar civilinę procesą reglamentuojančių įstatymų nuostatas (Įstatymo 83/95 12 str.).

Fizinių asmenų ir asociacijų teisė ginti tam tikrus interesus, neturint tiesioginio suinteresuotumo byloje, įtvirtinta ir atskiruose Portugalijos įstatymuose. Pavyzdžiui, Vartotojų apsaugos įstatymo⁴⁵ 13 straipsnyje nurodyta, kad vartotojai ir jų asociacijos, net jeigu jie nėra tiesiogiai patyrę žalos, gali teikti vartotojų teises ginančius ieškinius pagal Įstatymo 83/95 nuostatas.

Prancūzija

Prancūzijos įstatymai suteikia galimybes NVO ginti kolektyvinius ar visuomenės interesus įvairiose srityse, panaudojant skirtingos teisinės prigimties procesines priemones. Pavyzdžiui, aplinkos apsaugos srityje veikiančios asociacijos gali skusti aplinkai galimai žalingus valdžios institucijų sprendimus administraciniam teismui (Aplinkos kodekso⁴⁶ L142-1 str.). Jos taip pat kai kuriais atvejais gali veikti prieš privačius juridinius asmenis – civilinio proceso priemonėmis siekti, kad jie laikytųsi įstatymų nustatytų įpareigojimų aplinkosaugos srityje⁴⁷.

Pagal Baudžiamojo proceso kodekso⁴⁸ nuostatas, specializuotos NVO, ginančios bendrojo pobūdžio kolektyvinius interesus, turi teisę dalyvauti baudžiamajame procese civilinės šalies (pranc. *partie civile*) statusu bylose, atitinkančiose tų NVO veiklos profilį. Civilinėmis šalimis baudžiamajame procese gali tapti labai įvairiose srityse (nuo tabako kontrolės ir prancūzų kalbos apsaugos iki pagalbos terorizmo aukoms ar kovos su rasizmu ir diskriminacija) veikiančios NVO⁴⁹.

⁴³ *Constituição da República Portuguesa*:

<https://www.parlamento.pt/Legislacao/Paginas/ConstituicaoRepublicaPortuguesa.aspx>

⁴⁴ *Lei n.º 83/95, de 31 de Agosto Direito de participação procedimental e de acção popular*:

https://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=722&tabela=leis&so_miolo=

⁴⁵ *Lei n.º 24/96, de 31 de Julho Lei de defesa do consumidor*:

https://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=726&tabela=leis&so_miolo=

⁴⁶ *Code de l'environnement*: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006074220/

⁴⁷ *Business & Human Rights Resource Centre. France : NGOs take legal action against Danone over plastic use & reporting practices*:

<https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/france-danone-faces-legal-action-over-plastic-use-and-reporting-practices/>

France's Duty of Vigilance Law:

<https://www.business-humanrights.org/en/big-issues/corporate-legal-accountability/frances-duty-of-vigilance-law/>

⁴⁸ *Code de procédure pénale*: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071154/

⁴⁹ *Service-Public.fr. Establishment of a civil party by an association. Associations which may become civil parties*:

<https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1127?lang=en>

Viena iš tokių veiklos sričių – kova su korupcija. Pagal BPK 2-23 straipsnį, bent penkis metus veikiančios asociacijos (ir fondai), kurių įstatuose numatyta kova su korupcija, gali veikti civilinės šalies teisėmis nagrinėjant įvairių korupcinių nusikalstamų veikų, numatytų Prancūzijos Baudžiamajame kodekse (įskaitant papirkimą ir kyšininkavimą, prekybą įtaka, pinigų plovimą ir kt.) bei Rinkimų kodekse, bylas. Pažymėtina, kad tokią teisę turi tik patvirtintos (*agrée*) NVO. Patvirtinimas suteikiamas Valstybės Tarybos (*Conseil d'Etat*) nustatyta tvarka⁵⁰.

NVO, kaip civilinė šalis, baudžiamajame procese gali veikti nepriklausomai, ji neprivalo atstovauti konkrečių nukentėjusių fizinių asmenų ar būti pati tiesiogiai nukentėjusi nuo konkrečios nusikalstamos veikos. NVO gali inicijuoti baudžiamąjį procesą, kreipdamasi į prokurorą ar ikiteisminio tyrimo teisėją, taip pat prisijungti, kaip civilinė šalis, prie jau vykstančio proceso⁵¹. Civilinė šalis baudžiamajame procese turi įvairias procesines teises ir gali reikalauti žalos atlyginimo⁵².

Švedija

Pagal Aplinkos kodekso 16 skyriaus 13 straipsnį, teismo sprendimus, kurių atžvilgiu galima apeliacija, ir valdžios institucijų sprendimus, susijusius su leidimų išdavimu, patvirtinimu ar išimčių taikymu (aplinkos apsaugos požiūriu svarbiais klausimais) gali skusti pelno nesiekiančios asociacijos ir kiti juridiniai asmenys, jeigu:

- jų pagrindinis veiklos tikslas yra gamtos išsaugojimas ar aplinkos apsaugos interesai;
- jie neuždirba pelno;
- jie veikia Švedijoje bent tris metus;
- jie turi bent 100 narių ar kitaip pademonstruoja visuomenės paramą savo veiklai⁵³.

NVO neturi teisės skusti sprendimų, susijusių su Švedijos ginkluotųjų pajėgų ir kitų militarinio pobūdžio subjektų interesais.

Pažymėtina, kad NVO gali būti leista skusti sprendimą aplinkosaugos srityje ir neatitinkant visų nustatytų reikalavimų. Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad organizacijai netenkinant visų reikalavimų, jos teisės pateikti skundą klausimas turi būti sprendžiamas atsižvelgiant į visas konkrečias atvejo aplinkybes. Jeigu organizacija vykdo savo veiklą taip, kad gali būti laikoma atstovaujanti bendruosius visuomenės interesus (šved. *allmänna intressen*) aplinkosaugos srityje, jai turi būti suteikta skundo teisė⁵⁴.

Grupės ieškinių įstatymo⁵⁵ 1 straipsnyje nurodyta, kad grupės ieškinį pateikęs asmuo (ieškovas) atstovauja kelis asmenis, kuriems šis ieškinyssukelia teises pasekmes, nors jie nelaikomi bylos šalimis. Vienas iš grupės ieškinių tipų yra vadinamasis organizacijos ieškinyss.

⁵⁰ Toks patvirtinimas suteikiamas 3 metų laikotarpiui, jeigu asociacija atitinka tam tikrus reikalavimus, įskaitant veiklos nepriklausomumą, kuris vertinamas, be kita ko, atsižvelgiant į jos išteklių šaltinius. Patvirtinimą suteikia ministras pirmininkas.

Conseil d'Etat. L'agrément délivré à Anticor pour se constituer partie civile entre 2021 et 2024 était illégal:
<https://www.conseil-etat.fr/actualites/l-agrement-delivre-a-anticor-pour-se-constituer-partie-civile-entre-2021-et-2024-etait-illegal>

⁵¹ *Open Society Justice Initiative. Universal Jurisdiction Law and Practice in France*, p. 22-24:
<https://www.justiceinitiative.org/uploads/b264bc4f-053f-4e52-9bb8-fccc0a52816a/universal-jurisdiction-law-and-practice-france.pdf>

⁵² *Service-Public. fr. Procès pénal : qu'est-ce qu'une partie civile ? Qui peut se constituer partie civile ?*
<https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1454>

⁵³ Pažymėtina, kad šis reikalavimas yra sušvelnintas, anksčiau buvo reikalaujama turėti 2000 narių.
The Swedish Environmental Code (2000 08 01 redakcija):
<https://www.government.se/contentassets/be5e4d4ebdb4499f8d6365720ae68724/the-swedish-environmental-code-ds-200061/>

⁵⁴ *Högsta domstolen. NJA 2012 s. 921:* <https://lagen.nu/dom/nja/2012s921>

⁵⁵ *Lag (2002:599) om grupprättegång:*
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2002599-om-grupprattegang_sfs-2002-599/

Pagal Grupės ieškinių įstatymo 5 straipsnį, organizacijos grupės ieškinį gali pateikti pelno nesiekianti asociacija, kuri pagal jos įstatus gina vartotojų ar samdomų darbuotojų interesus ginčiuose su prekiautoju dėl bet kokių prekių, paslaugų ar kitų naudų, kurias prekiautojas siūlo vartotojams.

Vokietija

Vokietijos teisės doktrinoje apskritai laikomasi principo, kad į teismą dėl pažeistų teisių ar interesų gali kreiptis tie asmenys, kurie patys tiesiogiai patyrė neteisėtų veiksmų ar sprendimų poveikį. Tai iš dalies riboja viešojo intereso gynimo teisme galimybes, tačiau aukščiau minėtas principas turi išimčių aplinkosaugos srityje.

2006 m. buvo priimtas specialus Aplinkos teisių gynimo įstatymas⁵⁶, kuriuo įgyvendintos Orhuso konvencijos ir kai kurių ES direktyvų nuostatos dėl suinteresuotų visuomenės atstovų teisių ginant aplinkos apsaugos interesus teismuose.

Aplinkos teisių gynimo įstatymas įgalina oficialiai pripažintas Vokietijos ar užsienio asociacijas ginčyti valdžios institucijų sprendimus (ar jų nepriėmimą) su aplinkos apsauga susijusiais klausimais administraciniuose teismuose, nereikalaujant įrodyti, kad pačių asociacijų teisės buvo vienaip ar kitaip pažeistos (2 str.). Gali būti skundžiami įvairūs valdžios institucijų sprendimai, susiję su galimu poveikiu aplinkai, įskaitant sprendimus dėl leidimų išdavimo projektų, kuriems reikalingas poveikio aplinkai vertinimas, vykdymui (1 str.).

Pagal Aplinkos teisių gynimo įstatymo 3 straipsnį, asociacija gali būti pripažinta, jeigu ji:

- pagal savo įstatus nuolatinais siekia tikslų aplinkosaugos srityje;
- iki pripažinimo datos egzistuoja bent tris metus ir tuo laikotarpiu veikė, siekdama minėtų tikslų;
- užtikrina tinkamą savo veiklą siekiant tikslų, be kita ko – tinkamai dalyvauja oficialiose sprendimų priėmimo procedūrose (vertinant turi būti atsižvelgta į ankstesnės asociacijos veiklos pobūdį, jos narių ratą ir kt.);
- nesiekia pelno pagal mokesčių teisės nuostatas;
- turi atvirą narystę (leidžia kiekvienam asmeniui, remiančiam asociacijos tikslus, tapti asociacijos nariu).

Pripažįstant asociaciją, turi būti apibrėžta aplinkos apsaugos sritis, kurioje pripažinimas galioja. Pripažinimą užsienio asociacijoms ir asociacijoms, kurios veikia daugiau nei vienoje Vokietijos žemėje, suteikia Federalinė aplinkos agentūra⁵⁷. Vienos žemės ribose veikiančioms asociacijoms pripažinimą suteikia atitinkamos žemės kompetentinga institucija.

Vokietijos Konstitucinio Teismo praktika rodo, kad kai kuriais atvejais viešasis interesas privačių asmenų iniciatyva gali būti efektyviai ginamas panaudojant konstitucinio teisingumo instrumentus. Nors pagal Pagrindinio įstatymo⁵⁸ 94 straipsnį, individualų konstitucinį skundą gali pateikti tik asmenys, manantys, kad pažeistos būtent jų pagrindinės ir kai kurios kitos Pagrindiniame įstatyme nurodytos teisės, Konstitucinis Teismas yra priėmęs ir tenkinęs kai kuriuos skundus, kuriais iš tiesų buvo ginami globalios reikšmės teisiniai gėriai ir ne tik siauro asmenų rato, o greičiau visos visuomenės, gal net žmonijos interesai. Pavyzdžiui, 2021 m. Konstitucinis Teismas, išnagrinėjęs grupės jaunų asmenų pateiktą skundą, pripažino, kad Klimato kaitos įstatymas, kuriame nebuvo numatytas šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos mažinimo planas laikotarpiui po 2030 m., pažeidė pagrindines pareiškėjų teises, *inter alia*, Pagrindinio įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą teisę į gyvenimą ir fizinę neliečiamybę⁵⁹. Atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo sprendimą, Klimato

⁵⁶ Gesetz über ergänzende Vorschriften zu Rechtsbehelfen in Umweltangelegenheiten nach der EG-Richtlinie 2003/35/EG (Umwelt-Rechtsbehelfsgesetz - UmwRG): <https://www.gesetze-im-internet.de/umwrg/>

⁵⁷ Umweltbundesamt. Wer wir sind: <https://www.umweltbundesamt.de/das-uba/wer-wir-sind>

⁵⁸ Basic Law for the Federal Republic of Germany:

https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html#p0530

⁵⁹ Bundesverfassungsgericht. Order of 24 March 2021:

https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2021/03/rs20210324_1bvr265618en.html

kaitos įstatymas pakeistas, be kita ko, nustatant emisijų mažinimo planą 2031–2040 m. laikotarpiui⁶⁰. Tokiu būdu, formaliai apeliuojant į konkrečių fizinių asmenų teisių pažeidimus, įgyvendintas reikšmingas pokytis viešojo intereso labui.

3. Viešųjų subjektų teisė ir pareiga ginti viešąjį interesą, jų veikimo viešojo intereso labui pagrindai (principai)

Institucijos, ginančios viešąjį interesą

ES šalyse įvairios valstybės (regionų, savivaldybių) institucijos (pavyzdžiui, prokuratūra, vartotojų teisių apsaugos, konkurencijos priežiūros tarnybos, kitos viešojo administravimo institucijos) vykdo savo veiklą, atsižvelgdamos į viešojo intereso užtikrinimo poreikius, ir įgyvendina tam tikras funkcijas, susijusias su viešojo intereso gynimu.

Prokuratūra, pagal **Estijos** Baudžiamojo proceso kodeksą⁶¹, keletu atvejų yra įgalinta imtis tam tikrų procesinių veiksmų tik užtikrinant, kad nebus pažeistas viešasis interesas. Pavyzdžiui, prokuratūra ikiteisminio tyrimo metu gali, sutinkant įtariamajam ar kaltinamajam, kreiptis į teismą, kad būtų nutrauktos tam tikrų be didelės kaltės padarytų veikų bylos, kaltininkui atlyginus žalą ar apmokėjus proceso išlaidas, tačiau tik tuo atveju, jeigu nėra viešojo intereso tęsti baudžiamąjį procesą (BPK 202 str.). Tik nesant viešojo intereso tęsti baudžiamąjį procesą, prokuratūros prašymu teismas taip pat gali nutraukti kai kurių veikų bylas, kai veiką padaręs asmuo ir nukentėjęsysis susitaiko, pasirašydami susitarimą (BPK 203¹ str.). Viešojo intereso kriterijus taikomas, kai ikiteisminio tyrimo metu prokuratūra sprendžia dėl užsienyje padarytų nusikaltimų baudžiamųjų bylų nutraukimo (BPK 204 str.), asmenų, padėjusių atskleisti nusikaltimus, kai be šios pagalbos tai būtų neįmanoma ar itin komplikuoja, bylų nutraukimo (BPK 205 str.) ir kai kuriais kitais atvejais. **Lenkijos** Baudžiamojo proceso kodekso⁶² 60 straipsnyje nurodyta, kad prokuroras bylose, kurios bendru atveju yra nagrinėtinos kaip privataus kaltinimo⁶³ bylos, turi inicijuoti baudžiamąjį procesą ar įsijungti į jau pradėtą procesą, jeigu to reikalauja teisėtumo apsauga ar visuomenės interesas. Lenkijos Civilinio proceso kodekso 7 straipsnyje nurodyta, kad prokuroras gali pareikalauti pradėti procesą bet kurioje byloje ar įstoti į bet kurią jau vykstantį procesą, jeigu, jo nuomone, to reikia teisėtumo, piliečių teisių ar visuomenės intereso apsaugai. **Prancūzijos** prokuratūrai tenka specialus vaidmuo užtikrinant *ordre public*⁶⁴ apsaugą civiliniame procese. Pagal Civilinio proceso kodeksą⁶⁵, prokuroras gali veikti civiliniame procese kaip savarankiška šalis (pranc. *partie principale*) tiek tam tikrais įstatymo numatytais konkrečiais atvejais (pavyzdžiui, santuokų anuliavimo, įvaikinimo, tėvų valdžios atėmimo bylos)⁶⁶ (422 str.), tiek visais atvejais, kai reikia ginti pažeidžiamą *ordre public* (423 str.). **Slovakijos** Prokuratūros įstatymo⁶⁷ 5 straipsnyje įtvirtinta prokurorų pareiga ginti viešąjį interesą, o

⁶⁰ Douhaire, C. (2024). *The Climate Decision of the German Constitutional Court and Its Implications on Soil Management*. In: Ginzky, H., et al. *International Yearbook of Soil Law and Policy 2022. International Yearbook of Soil Law and Policy*, vol 2022. Springer, Cham.: https://doi.org/10.1007/978-3-031-40609-6_2

⁶¹ *Code of Criminal Procedure*: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/530102013093/consolide/current>

⁶² *USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego*: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970890555/U/D19970555Lj.pdf>

⁶³ Pagal Lenkijos Baudžiamąjį kodeksą privataus kaltinimo tvarka nagrinėjamos lengvų kūno sužalojimų (jei auka ir kaltininkas yra artimi asmenys), šmeižto, įžeidimo, kūno neliečiamybės pažeidimo bylos.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf>

⁶⁴ Prancūzijos teisės doktrinoje termino *ordre public* turinio samprata labai išplėtotą, toli peržengiant vien tik viešosios tvarkos aspektą ir susiejant su šia sąvoka įvairius viešuosius gėrius (pvz., moralė, saugumas, žmogaus teisės ir kt.), kuriuos saugoti suinteresuota visuomenė. Pažymėtina, kad *ordre public* ir moralę ginančių įstatymų viršenybė privačių sutarčių atžvilgiu yra įtvirtinta Prancūzijos Civiliniame kodekse (6 str.).

Code civil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721

Définition de Ordre public: <http://www.dictionnaire-juridique.com/definition/ordre-public.php>

⁶⁵ *Code de procédure civile*: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070716/

⁶⁶ Pvz., santuokų anuliavimo, įvaikinimo, tėvų valdžios apribojimo bylos ir kt.

Peter E. Herzog, Martha Weser. *Civil Procedure in France*, p. 123

⁶⁷ *ŽÁKON z 28. marca 2001 o prokuratúre*: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2001/153/>

Įstatymo dėl prokurorų ir prokurorų kandidatų⁶⁸ 26 straipsnyje – prokurorų pareiga ginti viešąjį interesą bei tarnauti viešajam interesui. **Suomijos** Prokuratūros įstatymo⁶⁹ 6 straipsnyje numatyta, kad prokuroras turi rūpintis baudžiamosios atsakomybės užtikrinimu tokiais būdais, kurie yra suderinami su šalių teisių apsauga ir viešuoju interesu. Suomijos Baudžiamojo proceso įstatymo⁷⁰ 8 straipsnis svarbaus viešojo intereso (kaip, beje – ir privataus) apsaugos būtinybės pagrindu riboja prokuroro galimybes atsisakyti baudžiamojo persekiojimo, nepaisant kitų aplinkybių, leidžiančių tokį atsisakymą, buvimo. Pavyzdžiui, negalima atsisakyti baudžiamojo persekiojimo, kai šalys susitaria dėl bylos sprendimo, jeigu tai prieštarauja svarbiam viešajam interesui. Panašiai **Švedijos** prokurorai, pagal Teismo proceso kodekso⁷¹ (TPK) 20 skyriaus 7 straipsnį, negali atsisakyti (nuspręsti nevykdyti) baudžiamojo persekiojimo, nepaisant kitų tokį atsisakymą įgalinančių aplinkybių buvimo (pavyzdžiui, baudžiamojo persekiojimo atsisakymas galimas, kai už padarytą veiką negali būti taikoma jokia kita sankcija, išskyrus baudą), jeigu tokiu atsisakymu būtų ignoruojamas svarbus viešasis ar privatus interesas. Vadovaudamiesi svarbiu viešuoju ar privačiu interesu, prokurorai taip pat sprendžia dėl galimybės nutraukti vykdomą ikiteisminį tyrimą (TPK 23 skyriaus 4a str.).

Estijos Civilinio proceso kodekso 198 straipsnyje nurodyta, kad įstatymo numatytais atvejais civilinio proceso šalimis gali būti asmenys arba valdymo institucijos, kuriems suteikta teisė ginti viešąjį interesą. Pavyzdžiui, Vartotojų apsaugos ir techninio reguliavimo institucija⁷², gindama kolektyvinius vartotojų interesus, turi teisę teikti ieškinius Estijos ir kitų ES valstybių teismams (Vartotojų apsaugos įstatymo 21, 64 str.). **Švedijoje** grupės ieškinius, kuriais teisme gali būti ginamos vartotojų teisės, susijusios su prekių ar paslaugų pirkimu, siekiama žalos atlyginimo tam tikrų aplinkosaugos reikalavimų pažeidimų atvejais ir kt., be kita ko, gali teikti Vyriausybės specialiai įgalios institucijos (Grupės ieškinių įstatymo 6 str.). Tokius įgaliojimus turi vartotojų ombudsmenas ir Švedijos aplinkos apsaugos agentūra⁷³.

Pagal **Estijos** Proceso administraciniame teisme kodekso 255–256 straipsnius, valdymo institucija, siekdama apsaugoti viešąjį interesą, gali pateikti administraciniam teismui protestą (angl. *exception*), kuriuo reikalaujama dalinai ar visiškai anuliuoti administracinį sprendimą; priimti tokį sprendimą ar imtis administracinių veiksmų; atsisakyti administracinio sprendimo priėmimo ar administracinių veiksmų vykdymo; pašalinti neteisėtas administracinio sprendimo ar veiksmo pasekmes; patvirtinti, kad administracinis sprendimas negalioja. **Suomijos** Administracinio teismo proceso įstatymo⁷⁴ 7 straipsnyje nurodyta, kad valdymo institucijos turi teisę apeliacine tvarka ginčyti administracinius sprendimus, kai tai svarbu viešojo intereso atitinkamos institucijos atliekamos priežiūros srityje požiūriu. Aplinkos apsaugos įstatymo⁷⁵ 186 straipsnis įgalioja bet kokią Suomijos valdymo instituciją, ginančią viešąjį interesą atitinkamoje srityje, inicijuoti teisinius procesus, esant tam tikrų įstatyme nurodytų aplinkosaugos reikalavimų pažeidimų ir tų procesų neinicijuojant tiesiogiai už priežiūrą konkrečiu atveju atsakingai institucijai. **Švedijoje** įvairios valdymo institucijos yra įstatymais įpareigosios vadovautis viešuoju interesu, vykdant jų kompetencijai priskirtą veiklą. Pavyzdžiui, lenų administracinės valdybos⁷⁶ dalyvauja teritorijų plėtros planavimo procese,

⁶⁸ ZÁKON z 28. marca 2001 o prokurátoroch a právnych čakatel'och prokuratúry:

<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2001-154>

⁶⁹ Act on the Prosecution Service: https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2011/en20110439_20150738.pdf

⁷⁰ Criminal Procedure Act:

https://cjad.nottingham.ac.uk/documents/implementations/pdf/Finland-Criminal_Procedure_Act_amend_2015_EN.pdf

⁷¹ The Swedish Code of Judicial Procedure:

https://www.government.se/contentassets/a1be9e99a5c64d1bb93a96ce5d517e9c/the-swedish-code-of-judicial-procedure-ds-1998_65.pdf

⁷² Consumer Protection and Technical Regulatory Authority. Introduction and structure:

<https://ttja.ee/en/business-client/about-us/information-and-contacts/introduction-and-structure>

⁷³ ICLG. Class and Group Actions Laws and Regulations Sweden 2025:

<https://iclg.com/practice-areas/class-and-group-actions-laws-and-regulations/sweden>

⁷⁴ Administrative Judicial Procedure Act: <https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2019/en20190808.pdf>

⁷⁵ Ympäristönsuojelulaki: <https://faolex.fao.org/docs/pdf/fin174194.pdf>

⁷⁶ Lenų administracinės valdybos – Vyriausybę regionuose atstovaujančios ir valstybės institucijų veiklą juose koordinuojančios institucijos.

County administrative boards (*länsstyrelserna*):

vykdydamos konsultacijas dėl parengtų planų projektų su savivaldybėmis, o šiose konsultacijose svarbi administracinių valdybų funkcija yra viešųjų interesų gynimas ir koordinavimas (Planavimo ir statybos įstatymo⁷⁷ 3 sk. 10 str.).

Institucijų tinkamo veikimo viešojo intereso labui principai

Valstybės (regionų, savivaldybių) institucijos ES šalyse veikia pagal tam tikrus principus ir teisės aktuose įtvirtintus reikalavimus, susijusius su tų institucijų veiklos teisėtumu ir skaidrumu, sprendimų teisiniu ir faktiniu pagrįstumu, taikomų priemonių proporcingumu ir kt. Visa tai aktualu ir institucijų veiklos viešojo intereso labui kontekste, kuri, be kita ko, neturėtų būti suprantama kaip beatodairiškas veikimas paneigiant privačius interesus.

Estijos Administracinio proceso įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad pagrindinės teisės ir laisvės bei kitos subjektyviosios asmenų teisės administraciniame procese gali būti apribotos tik pagal įstatymą. Administraciniai sprendimai ir priemonės turi būti tinkami, būtini ir proporcingi nurodytiems tikslams. Pagal minėto įstatymo 4 straipsnį, valdymo institucijos, įgyvendindamos diskrecijos (alternatyvų pasirinkimo) teisę priimant sprendimus, neturi peržengti įstatymo nustatytą diskrecijos ribą, neturi nukrypti nuo diskrecijos tikslo ir bendrųjų teisingumo principų. Įgyvendinant šią teisę turi būti atsižvelgiama į aktualius faktus ir teisėtus interesus. **Ispanijos** Konstitucijos 103 straipsnyje nurodyta, kad viešoji administracija objektyviai tarnauja bendriesiems interesams (isp. *intereses generales*) ir veikloje remiasi efektyvumo, hierarchijos, decentralizacijos, dekoncentracijos ir koordinavimo principais, visapusiškai laikydamasi įstatymų. Bendrojo administracinio proceso įstatymo⁷⁸ 129 straipsnyje „Gero reglamentavimo principai“ nurodyta, kad viešoji administracija, įgyvendindama reglamentavimo įgaliojimus, turi laikytis būtinumo, naudingumo, proporcingumo, teisinio aiškumo, skaidrumo ir efektyvumo principų. Pagal šio įstatymo 35 straipsnį, įvairūs administraciniai aktai turi būti motyvuojami, nurodant faktus ir teisinius pagrindus. Pagal **Lenkijos** Konstitucijos⁷⁹ 7 straipsnį, viešojo valdymo institucijos veikia įstatymo pagrindu ir jo nustatytoje ribose. Lenkijos Administracinio proceso kodekso (APK) 7 straipsnyje nurodyta, kad proceso metu viešojo valdymo institucijos laikosi teisės viršenybės, *ex officio* ar šalių prašymu imasi veiksmų, kad išsiaiškintų faktines aplinkybes ir išspręstų bylą, atsižvelgdamos į viešąjį interesą ir teisėtus piliečių interesus. Pažymėtina, kad byloje esant abejonių dėl teisės normos, pagal kurią šaliai nustatomos pareigos ar atimama teisė, abejonės sprendžiamos šalies naudai, tačiau ši taisyklė netaikoma, jeigu to reikalauja svarbus viešasis interesas, įskaitant valstybės interesus, ypač susijusius su jos saugumu, gynyba ar viešąja tvarka (APK 7a str.). Proceso metu viešojo valdymo institucijos turi bendradarbiauti, kiek tai būtina siekiant išsiaiškinti faktines ir teises bylos aplinkybes, atsižvelgdamos į visuomenės interesą ir teisėtus piliečių interesus (APK 7b str.). Viešojo valdymo institucijos procesą vykdo taip, kad užtikrintų jo dalyvių pasitikėjimą viešąja valdžia, vadovaudamosi proporcingumo, nešališkumo ir vienodo traktavimo principais (APK 8 str.). Pagal šio kodekso 107 straipsnį, kiekvienas sprendimas administracinėje byloje turi turėti faktinį ir teisinį pagrindimą. **Nyderlandų** Bendrojo administracinės teisės įstatymo 3:4 straipsnyje nurodyta, kad valdymo organas įvertina interesus, kuriems tiesioginį poveikį turi priimamas sprendimas, išskyrus atvejus, kai tai riboja įstatymo nuostatos ar įgyvendinamo įgaliojimo pobūdis. Neigiamos sprendimo pasekmės suinteresuotai šaliai ar šalims turi būti proporcingos tikslams, kurių siekiama sprendimu. Sprendimas, pagal minėto įstatymo 3:46 straipsnį, turi būti tinkamai motyvuotas. **Švedijos** Administracinės procedūros įstatymo⁸⁰ 5 straipsnyje nurodyta, kad institucija gali taikyti tik teisiniu reglamentavimu

<https://www.government.se/government-agencies/county-administrative-boards-lansstyrelserna/>

⁷⁷ The Planning and Building Act:

https://climate-laws.org/documents/planning-and-building-act-2010-900_aed7?id=the-building-and-planning-act-sfs-2010-900_7349

⁷⁸ Ley 39/2015, de 1 de octubre, del Procedimiento Administrativo Común de las Administraciones Públicas:

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-10565>

⁷⁹ The Constitution of the Republic of Poland: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>

⁸⁰ Förvaltningslag (2017:900):

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forvaltningslag-2017900_sfs-2017-900/

numatytas priemonės. Savo veikloje ji turi būti objektyvi ir nešališka. Institucija gali įsikišti į privatų interesą tik tokiu atveju, jeigu taikoma priemonė, manytina, leis pasiekti numatytą rezultatą. Priemonė negali būti siekianti toliau nei būtina ir gali būti taikoma tik tuo atveju, kai numatomas rezultatas yra protingai proporcingas nepatogumams, kurie, manytina, kils privačiam asmeniui, pritaikius jo atžvilgiu priemonę. **Vokietijos** Administracinio proceso įstatymo 39 straipsnyje nurodyta, kad prie rašytinio ar elektroninio administracinio akto turi būti pridedami jo priėmimo motyvai. Motyvai turi atspindėti pagrindines faktines ir teises aplinkybes, dėl kurių institucija priėmė sprendimą. Pažymėtina, kad kai kuriais atvejais motyvacija nėra būtina (pavyzdžiui, kai asmuo, kuriam sprendimas taikomas, jau iš anksto žino institucijos nuomonę apie klausimo faktinę ir teisinę situaciją).

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento

Tyrimų skyriaus vyr. patarėjas Vidmantas Punelis

Tel. (0 5) 209 6186, el. p. tyrimai@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.

Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2025